

Sygn. akt: I C 1340/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia del. Beata Bihuń
Protokolant:	Sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa J. D. i M. D.**

przeciwko R. Bank (...) z siedzibą we W.

o ustalenie i zapłatę lub zapłatę

I. Ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 18.02.2008 r. zawarta przez powodów J. D. i M. D. z (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą W., którego następcą prawnym jest pozwany R. Bank (...) z siedzibą we W. jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego R. Bank (...) z siedzibą we W. na rzecz powodów J. D. i M. D. kwotę 355.872,79 zł (trzysta pięćdziesiąt pięć tysięcy osiemset siedemdziesiąt dwa złote i siedemdziesiąt dziewięć groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 28.04.2023 r. do dnia zapłaty;

III. w pozostałej części powództwo oddala;

IV. zasądza od pozwanego R. Bank (...) z siedzibą we W. na rzecz powodów J. D. i M. D. kwotę 11.817,00 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście złotych) z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 10.817,00 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

sędzia Beata Bihuń

sygn. akt I C 1340/22

UZASADNIENIE

Powodowie J. D. i M. D. w pozwie wniesionym przeciwko R. Bank (...) z siedzibą we W. wnieśli o:

1. Ustalenie, że zawarta pomiędzy nimi a poprzednikiem pozwanego umowa kredytu nr (...) z dnia 18.02.2008 r. jest nieważna,

2. zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kwoty 355.872,79 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 29.10.2022 r. do dnia zapłaty;

ewentualnie:

3. zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kwoty 147.745,25 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 29.10.2022 r. do dnia zapłaty;

Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że zawarli z poprzednikiem prawnym powoda ((...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W.) umowę kredytu indeksowanego do waluty szwajcarskiej, która jest niezgodna z zasadami współżycia społecznego, a przez to nieważna w świetle treści art. 58 § 2 kc oraz z powodu naruszenia treści art. 353¹ kc. Powodowie podnieśli również, że umowa zawiera klauzule abuzywne - wprowadzające klauzule indeksujące pozwalające pozwanemu na dowolną i nieograniczoną umową zmianę wysokości świadczenia określaną przez pozwanego, co zmierzało do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego. Pozwany przed zawarciem umowy nie doręczył powodom kompletnego wzorca zawierającego klauzule kursowe i nie negocjował z nimi żadnych postanowień umowy.

Żądanie zasądzenia kwoty 355.872,79 zł powodowie wywodzili z treści art. 405 kc w zw. z art. 410 kc.

Pozwany R. Bank (...) z siedzibą we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany podniósł również zarzut zatrzymania na wypadek unieważnienia umowy.

W obszernym uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany zaprzeczył przede wszystkim, że umowa zawierała klauzule abuzywne i jest nieważna oraz, że bank nie wypełnił obowiązku informacyjnego w zakresie dotyczącym ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do CHF i kształtował kursy walut w sposób dowolny. W ocenie pozwanego zawarta pomiędzy stronami umowa kredytu jest ważna i zgodna z obowiązującymi przepisami prawa, w tym z art. 69 prawa bankowego oraz art. 353¹ kc, a przy jej zawarciu nie doszło do naruszenia swobody umów. W ocenie pozwanego powodowie nie posiadają interesu prawnego w zakresie powództwa o ustalenie.

Sąd ustalił, co następuje:

M. D. i J. D., działając jako konsumenci, wystąpili w dniu 21.12.2007 r. do poprzednika prawnego pozwanego (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. z wnioskiem o udzielenie kredytu z przeznaczeniem na budowę domu systemem gospodarczym w kwocie 450.000,00 PLN. Jako zawnioskowaną walutę wskazano frank szwajcarski (CHF).

Wraz z wnioskiem powodowie złożyli oświadczenie, iż zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, że będąc w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych dokonując wyboru kredytu indeksowanego, znane są im postanowienia regulaminu w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej. Ponadto wskazali, że są świadomi ponoszenia ryzyka kursowego związanego z wahaniami kursów waluty obcej, do której indeksowany jest kredyt, jego wpływu na wysokość zobowiązania względem Banku oraz rat spłaty kredytu i że saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej jak również raty, podlegające spłacie w złotych na zasadach opisanych w regulaminie.

(dowód: wniosek o kredyt hipoteczny k. 112 - 114, oświadczenie związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej k. 116)

Po uzyskaniu pozytywnej decyzji kredytowej, w dniu 18 lutego 2008 r. powodowie oraz (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. zawarły umowę o kredyt hipoteczny nr (...), na podstawie której, Bank zobowiązał się udzielić powodom kredytu w kwocie 450.000,00 zł indeksowanego do waluty CHF, z przeznaczeniem na budowę domu systemem gospodarczym. Integralną część umowy stanowił „Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)” (§ 1 ust. 2, § 2 ust. 1 i 2 umowy), zwany w dalszej części uzasadnienia „regulaminem”, który znajdował zastosowanie w zakresie nieuregulowanym w umowie (§ 15 ust. 1 umowy).

Kredytu udzielono na okres 444 miesiące, płatnego w równych miesięcznych ratach obejmujących część kapitałową oraz odsetkową, płatną w terminach i wysokościach określonych w umowie. Spłata następowała poprzez pobranie raty spłaty kredytu z rachunku kredytobiorcy, prowadzonego w złotych. Kredytobiorcy zobowiązani byli do utrzymywania wystarczających środków na rachunku, uwzględniając możliwe wahania kursowe w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej (§ 6 umowy).

Zgodnie z § 2 ust. 4 umowy, od kredytobiorców nie pobrano prowizji od kredytu.

Oprocentowanie kredytu było zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 3,86500 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania. Zmienna stopa oprocentowania ustalana była jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży Banku w wysokości 1,10 punktów procentowych (§ 3 umowy).

Wyplata kredytu realizowana była w transzach po spełnieniu przez kredytobiorców warunków uruchomienia kredytu i złożeniu dyspozycji wypłaty środków. Transze wypłacane były na rachunek bankowy wskazany przez kredytobiorców w dyspozycji wypłaty środków, zgodnie z przeznaczeniem kredytu (§ 5 ust. 1 – 4 umowy).

Zgodnie z § 7 umowy, zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka kaucyjna do kwoty 900.000,00 zł oraz cesja z polisy ubezpieczenia nieruchomości.

W § 2 pkt 2 regulaminu podano, że kredytem indeksowanym do waluty obcej jest kredyt, oprocentowany według stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli, natomiast w § 2 pkt. 12 regulaminu, Tabelę określono jako tabelę kursów walut obcych obowiązującą w Banku.

Zgodnie z § 7 ust. 4 regulaminu, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu.

Zgodnie z § 9 ust. 2 regulaminu, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobrane są z rachunku bankowego, wg kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Jeżeli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosowano kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.

Wcześniejsza spłata kredytu, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, miała być dokonywana w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku w momencie realizacji dyspozycji (§ 13 ust. 7 regulaminu)

W myśl § 14 ust. 1 i 4 regulaminu bank na wniosek kredytobiorcy, może wyrazić zgodę na zmianę waluty kredytu. Obliczenie kwoty kapitału po zmianie waluty kredytu następuje, w przypadku zmiany waluty kredytu z waluty obcej na złote – wg kursu sprzedaży waluty obcej do złotych, zgodnie z Tabelą obowiązującą na 2 dni robocze przed dniem realizacji zmiany waluty kredytu (§ 14 ust. 8 pkt 1 regulaminu).

(dowód: umowa o kredyt hipoteczny k. 21 - 26, Regulamin Kredytu Hipotecznego Udzielanego przez (...) k. 27 - 35, decyzja kredytowa k. 118)

Kredyt wypłacono powodom w trzech transzach, w łącznej kwocie 450.000,00 zł.

W okresie od dnia 11.04.2008 r. do dnia 09.09.2022 r., z tytułu zaciągniętego kredytu powodowie uiścili na rzecz pozwanego łącznie kwotę 355.872,79 zł.

(zaświadczenie k. 36 – 42)

Pismem z dnia 26.10.2022 r. powodowie, powołując się na nieważność zawartej umowy kredytu, wezwali pozwanego na zapłaty na ich rzecz kwoty 355.872,79 zł.

Pozwany odmówił powodom spełnienia ich żądań.

(dowód: wezwanie k. 43 – 45, pismo k. 46 – 47)

Powodowie potrzebowali środków finansowych na budowę domu. Zdecydowali się na kredyt powiązany z walutą CHF, gdyż był korzystniejszy niż kredyt złotowy i posiadali na jego zaciągnięcie zdolność kredytową. Przed podpisaniem umowy nie pokazywano powodom historycznych wykresów kursu waluty CHF. Powodowie nie negocjowali warunków umowy, podpisali ją w kształcie zaproponowanym przez bank. Nie mieli wiedzy w jaki sposób będzie ustalany kurs waluty CHF oraz czym jest tabela kursowa. W kredytowanej nieruchomości nie była prowadzona ani zarejestrowana działalność gospodarcza. Umowa zawarta została z powodami, jako konsumentami za pomocą ustalonego wzorca umowy, umowa nie była z nim indywidualnie ustalana, nie byli informowany o ryzyku wiążącym się z zaciągnięciem kredytu „w walucie obcej”, mechanizmie przeliczania zadłużenia z CHF na PLN i odwrotnie. Zapewniano ich, że jest to najlepsza oferta, jaką bank może zaoferować, a waluta szwajcarska jest walutą stabilną. Nie sporządzono im żadnej symulacji dotyczącej wysokości udzielonego mu kredytu, która pokazywałaby jak wzrośnie rata kredyt w przypadku wzrostu kursu franka szwajcarskiego. Nikt również nie podał i nie wyjaśnił mu definicji spreadu. Pojęcie to nie zostało również wyjaśnione w umowie.

Powodowie zdają sobie sprawę z konsekwencji płynących z ewentualnego unieważnienia umowy przez sąd.

(dowód: przesłuchanie powodów k. 149 - 150)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o ustalenie nieważności zawartej pomiędzy nimi a pozwanym umowy kredytu nr (...) z dnia 18.02.2008 r. zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie dołączonych do akt dokumentów, a nadto w oparciu o zeznania powodów, nie znajdując podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Złożone przez pozwanego razem z odpowiedzią na pozew publikacje, informacje i stanowiska NBP (k. 136) Sąd potraktował jak dokumenty prywatne, albowiem zarówno w orzecznictwie ja i w literaturze ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym tzw. opinie prywatne nie stanowią dowodu zastępującego opinię biegłego sądowego wykonywaną na zlecenie sądu lub organu procesowego i nie są dowodem na okoliczności wymagające wiadomości specjalnych. Jak wskazał m.in. SN w wyroku z dnia 21.07.2016 r. w sprawie III CSK 668/15 jeżeli strona dołącza do pisma procesowego ekspertyzę pozasądową i powołuje się na zawarte w niej twierdzenia i wnioski opinię tę należy traktować jako część argumentacji faktycznej i prawnej przytaczanej przez stronę. Jeżeli strona składa taką ekspertyzę z intencją uznania jej przez sąd za dowód w sprawie, istnieją podstawy do przypisania jej znaczenia dowodu z dokumentu prywatnego w rozumieniu art. 245 kpc. Oznacza to, że pozasądowa opinia rzeczoznawcy stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która ją podpisała wyraziła zawarty w niej pogląd, nie korzysta natomiast z domniemania zgodności z prawdą zawartych w niej twierdzeń (vide: uzasadnienie wyroku SN z dnia 19.12.2012 r. w sprawie II CNP 41/12).

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. pominął wniosek powodów zawarty w pkt 8e pozwu o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, jako dotyczący okoliczności nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i powodujący jedynie zbędne przedłużenie postępowania i generujący niepotrzebne koszty. Przedmiotem postępowania było w pierwszej kolejności ustalenie czy zawarte w spornej umowie kredytu postanowienia mają charakter abuzywny, tj. ustalenia czy są one sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają interes konsumentów i skutkują nieważnością umowy. Ustalenia te nie wymagają wiedzy specjalnej biegłego sądowego, a jedynie prawidłowego stosowania przepisów prawa. Z kolei analiza i ocena postanowień umownych w kontekście norm prawnych należy do Sądu.

Żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia nie miały wskazywane przez pozwanego zeznania świadka A. S. (1) (k. 131 - 135), albowiem miały one jedynie potwierdzać obowiązujące u pozwanego procedury, a w niniejszej sprawie istotny był przebieg rozmów, negocjacji i okoliczności podpisania umowy z powodami. W szczególności świadek nie uczestniczył w procesie udzielania kredytu powodom i nie miał wiedzy co do okoliczności związanych z zawarciem umowy stanowiącej przedmiot sporu. Nie posiadał wiedzy o pouczeniach i informacjach rzeczywiście przekazanych powodom

Powodowie w pierwszej kolejności domagali się ustalenia nieważności umowy kredytu nr (...) z dnia 18.02.2008 r., z uwagi na nieważność tej umowy, w związku z czym, w pierwszej kolejności należy wskazać, że w ocenie sądu powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia na podstawie art. 189 k.p.c.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego. Jednak w okolicznościach rozpoznawanej sprawy sformułowanie takiego roszczenia nie doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do stosunku prawnego i nie zakończy definitywnie sporu na wszystkich płaszczyznach tego stosunku oraz nie zapobiegnie ewentualnym sporom w przyszłości, stąd sytuacja powoda w przypadku wyłącznego powództwa o zapłatę nie zostanie jednoznacznie określona.

Interes prawny powodów w wystąpieniu z żądaniem pozwu polega na prawie do definitywnego usunięcia niepewności prawnej, ponieważ ustalenie nieważności wskazanej przez nich umowy o kredyt hipoteczny eliminuje niepewność co do tego, na jakich zasadach będą miały miejsce ostateczne rozliczenia pomiędzy stronami, co usunie obiektywny stan niepewności prawnej, kreujący interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., który to interes musi tu być rozumiany szeroko. Wskazana ocena jest już w zasadzie utrwalona w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych dotyczącym tzw. „kredytów frankowych” i nie budzi wątpliwości.

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powodów, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej i stanowiącego jej integralną część regulaminu w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji ewentualnego wpływu wyżej wymienionych klauzul na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Udzielony powodom kredyt miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF co do

zasady nie był między stronami sporny. Sporny był natomiast między stronami charakter określonych postanowień umowy kredytu oraz inne okołokontraktowe czynności wzajemne stron.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez powodów umowa jest właśnie taką umową kredytu. W jej wykonaniu bank udostępnił kredytobiorcom określoną sumę kredytową w złotych. Kredytobiorcy byli natomiast zobowiązani do zwrotu kredytu w ratach kredytowych, z odsetkami i należnościami okołoumownymi. Zawarte w niej były essentialia negotii umowy kredytowej, ponieważ bank udzielił powodom kredytu w łącznej kwocie 450.000,00 zł, a powodowie miał go zwrócić uiszczając 444 miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych.

Na ocenę postanowień umowy nie ma wpływu fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednio do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (CHF).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie. Stąd nie budzi wątpliwości Sądu, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie rozpoznawanej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób wskazany z umowie. Powodowie wnioskowali o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (CHF), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych polskich, a wysokość zadłużenia w walucie kredytu CHF, obliczana była według kursu kupna waluty względem waluty krajowej, tj. złotych polskich, w momencie wypłaty środków pieniężnych (§ 7 ust. 4 regulaminu). W momencie wypłaty kredytu w złotych polskich, po stronie powodów powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

W świetle postanowień umowy kredytu, zawartej pomiędzy stronami nie budzi wątpliwości, że strony zgodnie postanowiły, że kredyt adekwatnie do postulatu powoda zostanie mu udzielony i wypłacony w złotych polskich i w tej samej walucie będzie odbywała się jego spłata, przy założeniu jednak, że w obu przypadkach będzie on indeksowany do kursu waluty obcej, czyli franka szwajcarskiego.

Mając na uwadze powyższe należy przyjąć, że faktyczna wysokość zobowiązania powodów była im znana w chwili podpisywania umowy i została określona na kwotę 450.000,00 zł. Powodowie zobowiązani byli do zwrotu tego świadczenia (udzielonego i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości tej waluty w porównaniu do polskiego złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. W tym miejscu powołać się można na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012r., (sygn. akt II CSK 429/11), z którego wynika, że biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa), ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego, co do zasady, wpisana jest niepewność, co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

W ocenie Sądu, wykorzystanie mechanizmu indeksacji, co do zasady nie narusza ani natury prawa bankowego, ani przepisów Prawa Bankowego. Nowelizacja Prawa Bankowego z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), także dopuszcza zawieranie umów kredytów indeksowanych do walut, jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, essentialia negotii umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - prawo bankowe.

Nadto wskazać należy, że umowa stron była dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Brak przy tym podstaw do przyjęcia, że był to kredyt w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powodowie pozyskiwali środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu, podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Mając na uwadze powyższe nie sposób uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża, co do zasady, obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania

kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Powód, zawierając umowę kredytu, nie znajdował się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działał w warunkach konieczności finansowej. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Istotą sporu stron nie jest jednak sama konstrukcja umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, ale sposób konstrukcji mechanizmu indeksacji zastosowany przez pozwanego w umowie (w regulaminie) zawartej ze stroną powodową.

Zgodnie z art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem orzecznictwa „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym dla uznania, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide - wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12). Brak "uzgodnienia indywidualnego" dla postanowień inkorporowanych do umowy ma miejsce nie tylko wtedy, gdy konsument związany jest wzorcem z mocy art. 384 k.c., ale także wtedy, gdy doszło - za zgodą obu stron - do inkorporowania wzorca, albo niektórych jego postanowień, do treści umowy. W takiej bowiem sytuacji można mówić o "postanowieniach umowy przejętych z wzorca". Takie postanowienia wzorca, mimo odmiennego od określonego w art. 384 k.c. trybu wiązania, nadal nie są postanowieniami "uzgodnionymi indywidualnie", chyba że konsument miał na ich treść "rzeczywisty wpływ". "Rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (W. Popiołek: Kodeks cywilny Komentarz do art. 1-449 10. Tom I, red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski, 2015, Wydawnictwo: C.H. Beck, Wydanie: 8; M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 761; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona konsumenta).

W ocenie sądu powodowie w dacie zawierania umowy kredytu, występowali jako konsumenci. Okoliczność ta nie była w szczególności kwestionowana przez pozwanego.

W świetle materiału dowodowego sprawy, w szczególności zeznań powodów, a także treści samej umowy kredytu i regulaminu, nie budzi wątpliwości, iż przy zawarciu umowy pozwany posłużył się wzorcem umownym, a kredytobiorcy nie mieli żadnego realnego wpływu na ukształtowanie postanowień umownych, poza wyrażoną w PLN kwotą kredytu oraz liczbą i rodzajem rat spłaty. Brak także dowodu by postanowienia regulaminu, odnoszące się do mechanizmu indeksacji, były wynikiem porozumienia stron, tj. wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego (vide – m.in. postan. SN z 06.03.2019r., I CSK 462/18).

Wzorem było również samo oświadczenie powodów zawarte dołączone do wniosku kredytowego, że zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, że będąc w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych dokonując wyboru kredytu indeksowanego, znane są im postanowienia regulaminu w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej, że są świadomi ponoszenia ryzyka kursowego związanego z wahaniami kursów waluty obcej, do której indeksowany jest kredyt, jego wpływu na wysokość zobowiązania względem Banku oraz rat spłaty kredytu i że

saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej jak również raty, podlegające spłacie w złotych na zasadach opisanych w regulaminie.

Jak zeznawali powodowie, nie mieli zdolności kredytowej na kredyt w złotych, więc trudno uznać, że świadomie zrezygnowali z jego zasięgnięcia. Dodatkowo zauważyć należy, że powód M. D. zeznał, że nie pamięta dokumentu, w którym informowano go o ryzyku kursowym, wraz z żoną podpisali wszystko co przy zawieraniu umowy podsunął im pracownik banku.

Wobec powyższego należało dokonać oceny czy zakwestionowane w pozwie postanowienia umowy (regulaminu) istotnie kształtowały prawa i obowiązki konsumenta (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały jego interesy. Odpowiedź na powyższe musi być w ocenie Sądu twierdząca, zgodna z twierdzeniami pozwu.

W § 2 ust. 1 umowy wskazano, że bank udziela kredytobiorcom kredytu w kwocie 450.000,00 zł indeksowanego kursem CHF. W § 7 ust. 4 regulaminu wskazano, że w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. z kolei zgodnie z § 9 ust. 2 regulaminu, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobrane są z rachunku bankowego, wg kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Jeżeli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosowano kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.

Ani umowa o kredyt ani regulamin w żadnym miejscu nie informowały o sposobie ustalania kursu kupna i kursu sprzedaży przez pozwany Bank. O sposobie tym przedstawiciele Banku nie informowali klientów. W dokumentach tych nie było również definicji Bankowej Tabeli kursów, z której można by wywnioskować, w jaki sposób dochodziło do ustalania tych kursów.

Kurs waluty szwajcarskiej, służący do przeliczania poszczególnych rat kapitałowo – odsetkowych, a także do ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców w tej walucie, określany był samodzielnie przez pozwany Bank, kredytobiorcy nie tylko nie mieli żadnego wpływu na ten mechanizm, ale nie posiadali także żadnej wiedzy na temat sposobu dokonywania przez Bank ustaleń w zakresie kursu sprzedaży i kursu kupna waluty. W ocenie Sądu, przesądza to o abuzywnym charakterze w/w postanowień umowy (regulaminu), tj., iż kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały jego interesy. Wyraża się to w tym, że przesłanki ustalenia określonej wysokości stosowanych kursów kupna i sprzedaży waluty nie zostały precyzyjnie, jasno i dokładnie określone w zapisach umowy stron, natomiast zmiana sposobu ustalania kursu pozostawała w zasięgu możliwości banku bez konieczności uzgadniania go ze swoimi klientami. Stąd postanowienia umowy (regulaminu), które przewidywały przyjęcie kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursów banku, jako zastrzegające dla banku swobodę kształtowania wysokości zobowiązania kredytowego muszą być uznane za abuzywne. W istocie naruszają one bowiem równość kontraktową stron i przerzucają na klienta banku całe ryzyko zmiany kursu waluty. Nie ma przy tym znaczenia, czy z takiej możliwości pozwany Bank skorzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały kursom rynkowym. W tym kierunku zbędne było w szczególności zasięganie opinii biegłego. Zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega bowiem badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). W związku z tym, bez znaczenia również jest podnoszona przez pozwanego okoliczność, że od 2009 roku bank wprowadził możliwość

splacania kredytu w CHF oraz w sposób jasny określił sposób ustalania kursów. (dowody z pkt 4 f- h odpowiedzi na pozew).

Zauważyć również należy, że pozwany nie przedstawił powodom rzetelnej informacji w zakresie dotyczącym kosztów kredytu, albowiem w umowie i regulaminie całkowicie pominięta została kwestia zastrzeżonego spreadu walutowego. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r. w sprawie VCSK 382/18 wskazał, że "trudno zaakceptować stanowisko, w którym konsument byłby w ogóle nie informowany - choćby szacunkowo-o wysokości (skali) kosztów związanych z zastrzeżeniem spreadu. Jeżeli zatem bank nie uwzględnił tej kategorii kosztów w ramach całkowitego kosztu kredytu, powinien wspomnieć o jej szacowanej wysokości (np. według kursów waluty na dzień zawarcia umowy) odrębnie albo uwzględnić w ramach ogólniejszej kategorii kosztów nie wchodzących w zakres całkowitego kosztu kredytu. Dla przeciętnego bowiem konsumenta, a więc konsumenta dobrze poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i ostrożnego istotna jest nie tylko świadomość zastosowania różnych kursów walut przy wypłacie i spłacie kredytu oraz ich zmienność, ale także orientacja co do skali wynikającego stąd, dodatkowego obciążenia finansowego. Okoliczność, że wysokość tego rodzaju kosztów jest niemożliwa do definitywnego określenia w chwili zawarcia umowy kredytu, wydaje się nie mieć decydującego znaczenia, gdyż dotyczy to także innych elementów kosztów o zmiennym charakterze (w tym zwłaszcza wysokości oprocentowania, jeżeli jest ono zmienne). W rezultacie należy zgodzić się, że całkowite pominięcie informacji o szacunkowej wysokości (skali) kosztów związanych z zastrzeżeniem spreadu walutowego może być postrzegane jako działanie (zaniechanie) wprowadzające w błąd".

W związku z powyższym uznać należy, że obowiązek informacyjny banku nie ograniczał się do podania notoryjnego faktu o zmienności kursów, jak i odebrania od kredytobiorcy oświadczeń o zapoznaniu się z ryzykiem kursowym i ryzykiem wynikającym ze zmiennej stopy procentowej i akceptacji takiego stanu rzeczy. Chodzi bowiem nie tylko o wypełnienie obowiązków informacyjnych w aspekcie formalnym, ale przede wszystkim materialnym czyli takim, który pozwoli dostatecznie uważnemu i rozsądnemu, ale też przeciętnemu konsumentowi oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne takiego warunku (indeksacji) dla swoich zobowiązań finansowych.

Zgodnie z rozkładem obowiązków, wynikających z treści art. 6 kc i 232 kpc, ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym, który mu nie podołał. Sporna umowa kredytu oraz regulamin nie zawierały definicji spreadu walutowego, jak i nie regulowały w jaki sposób jest on ustalany. Powodowie nie otrzymali również informacji w tym zakresie od przedstawiciela banku przed, ani przy zawarciu umowy. Pozwany nie przedstawił powodom żadnej symulacji, która pokazywałaby, w jaki sposób wzrosłyby raty w przypadku wzrostu kursu CHF.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że postanowienia zawartej pomiędzy powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego umowy kredytu hipotecznego, a w szczególności postanowienia regulaminu dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy nie zostały uzgodnione indywidualnie z kredytobiorcą (powodami), a w zakresie przewidującym do rozliczenia wypłat kurs kupna, a do rozliczenia spłat kurs sprzedaży - ustalane samodzielnie przez bank – kształtowały zobowiązanie kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W konsekwencji, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. miały one charakter niedozwolony, a tym samym od początku i mocy samego prawa nie wiązały powoda.

Należy przy tym jednoznacznie wskazać, że oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności – zawarcia umowy, a okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowienia (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Biuletyn Sądu Najwyższego 2018/6/9, tak też TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C-186/16).

Zakwestionowane przez powoda postanowienia umowy kredytowej – regulaminu, dotyczyły przy tym świadczenia głównego stron (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2022 r., I ACa 143/21), co znajduje potwierdzenie w licznych orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawie C-609/19. Okoliczność ta nie uniemożliwia jednak oceny tych klauzul pod kątem abuzywności. Postanowienia zawierające świadczenia główne także podlegają takiemu badaniu, o ile zostały sformułowane w

sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.). Takie rozwiązanie ustawowe wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i opiera się na założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, bo do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Z tych właśnie przyczyn wymóg transparentności powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko to, by umowa była zrozumiała dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także by mógł on na jej podstawie oszacować - w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - konsekwencje ekonomiczne wynikającego z niej zobowiązania (zob. np. wyroki TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 43-45 oraz z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 pkt 71-73 oraz 75).

Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w przypadku analizowanych postanowień regulaminu odnoszących się do mechanizmu indeksacji (klauzuli waloryzacyjnej).

W wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C 70/17 i C 179/17 (Abanca Corporación Bancaria S.A. przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi oraz Banku SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył z kolei, by sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18). Oznacza to, że postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, konieczne staje się też rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy wskazanych postanowień regulaminu, odnoszących się do mechanizmu indeksacji powoduje sytuację, w której luki te nie mogą być uzupełnione.

W szczególności takiej możliwości nie daje przepis art. 358 § 2 k.c., który dotyczy możliwości określenia kursu waluty obcej, w której zostało wyrażone zobowiązanie, w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej. Nie ma natomiast zastosowania do sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na walutę obcą. Poza tym, wskazany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Brak jest także możliwości odwołania się do zasad współżycia społecznego czy ustalonych zwyczajów (art. 56 i 65 k.c.).

W ocenie Sądu, po usunięciu z umowy wskazanych powyżej niedozwolonych postanowień umownych, dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe. W tym zakresie Sąd podziela stanowisko, iż w tej sytuacji brak jest koniecznych składników umowy kredytu z art. 69 ustawy – Prawo bankowe, do których należą: oddanie przez Bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Eliminacja abuzywnych postanowień umowy uniemożliwi bowiem ustalenie wysokości poszczególnych rat kredytu, co należy do essentialia negotii tej umowy.

W okolicznościach sprawy należy także mieć na uwadze, że eliminacja z umowy postanowień dotyczących waloryzacji do waluty CHF odniesie także skutek w zakresie oprocentowania umowy. Stosownie do § 3 ust. 1 i 2 umowy, oprocentowanie kredytu całym okresie miało być zmienne, stanowiące sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku. Zgodnie z definicją LIBOR (London InterBankOfferedRate) to referencyjna stopa oprocentowania, po jakiej kredytów udzielają sobie na rynku międzynarodowym w Londynie cztery główne banki: Bankers Trust, Bank of Tokyo, Barclays i National Westminster. Wskaźnik ustalany jest o godzinie 11:00 GMT, czyli o godzinie 10 czasu środkowoeuropejskiego (obowiązującego także w Polsce) i oblicza się go jako średnią arytmetyczną oprocentowania deklarowanego przez banki biorące udział w londyńskim panelu międzybankowym.

Stawki LIBOR wyznaczają koszt pieniądza w zakresie 7 tenorów czasowych – ON, 1W, 1M, 2M, 3M, 6M, 1R, wskazujących na okresy kredytowania, gdzie stawka LIBOR ON dotyczy jednego dnia, LIBOR 1M jednego miesiąca, odpowiednio LIBOR 3M trzech miesięcy, a LIBOR 1R jednego roku. Należy przy tym mieć na uwadze, iż stawki LIBOR ustalane są oddzielenie dla każdej waluty, w szczególności oddzielnie dla znajdujących zastosowanie przy wyznaczaniu oprocentowania kredytów hipotecznych w walutach takich jak frank szwajcarski (CHF), funt brytyjski (GBP), dolar amerykański (USD), jen japoński (JPY) oraz euro (EUR). Stąd eliminacja z umowy postanowień wskazujących na odniesienie do waluty CHF, będzie skutkowałą również brakiem możliwości ustalenia „zmiennej stawki odniesienia” dla oprocentowania kredytu. Z kolei powyższe będzie skutkowałą brakiem możliwości ustalenia oprocentowania kredytu, a tym samym zaistnieniem sytuacji, w której pozostała część umowy, po eliminacji postanowień abuzywnych, nie będzie spełniała wymogów określonych w art. 69 ustawy Prawo bankowe, tj. nie będzie określała wysokości oprocentowania kredytu i warunków jego zmiany. Tym samym należy dojść do wniosku, iż dalsze wykonanie takiej umowy nie będzie możliwe jako sprzecznej z prawem w rozumieniu art. 58 § 1 k.c.

Eliminacja postanowień, wskazujących na odniesienie do waluty CHF, będzie oznaczała także zaniknięcie ryzyka walutowego, będącego podstawowym elementem umowy kredytu waloryzowanego do innej waluty, to z kolei skutkowałą będzie tak daleko idącym przekształceniem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) - wyrok SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344.

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił w punkcie I wyroku, że zawarta pomiędzy powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego umowy kredytu hipotecznego nr (...) zawarta w dniu 18.02.2008 r. jest nieważna.

W pkt II wyroku sąd zgodnie z żądaniem pozwu zasądził na rzecz powodów kwotę 355.872,79 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty, albowiem zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Kwota powyższa wynika z zaświadczenia Banku, którego pozwany nie kwestionował.

Sąd oddalił żądanie powodów o zasądzenie odsetek za okres od dnia 29.10.2022 r.

i zasądził je od dnia wyrokowania, albowiem dopiero w chwili ustalenia nieważności zawartej pomiędzy stronami umowy, następuje po stronie pozwanego obowiązek zwrotu na rzecz powodów żądanej przez nich kwoty. Trudno więc przyjąć, że do czasu wydania wyroku bank pozostawał w opóźnieniu ze świadczeniem na rzecz powodów, skoro dopiero w wyroku sąd poprzez unieważnienie umowy kredytu, zmienił sytuację prawną stron.

Uwzględnienie żądania powodów ustalenia nieistnienia stosunku prawnego pomiędzy stronami z uwagi na nieważność umowy kredytu dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

Sąd nie podzielił podniesionego przez pozwanego zarzutu zatrzymania złożonego na wypadek ustalenia przez sąd nieważności umowy, albowiem jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14.01.2023 r. w sprawie I ACa 481/22, które sąd podziela w całości, a w którym wskazano, że celem instytucji zatrzymania z art. 496 k.c. jest zabezpieczenie zwrotu spełnionego świadczenia, a nie samo spełnienie świadczenia na rzecz zgłaszającego stosowny zarzut (jak przy zarzucie potrącenia), prawo zatrzymania pełni wyłącznie funkcję zabezpieczającą. W

konsekwencji, nie przysługuje prawo zatrzymania (wygasa, lub nigdy nie powstaje), gdy świadczenie strony składającej oświadczenie jest chronione w inny sposób, m.in. przez hipotekę nadal wpisaną w księdze wieczystej. Sytuacja taka ma miejsce w niniejszym postępowaniu, ponieważ jak wynika z umowy kredytu, kredyt zabezpieczony został hipoteką umowną kaucyjną, która to hipoteka w dalszym ciągu zabezpiecza spłatę kredytu.

O kosztach postępowania orzeczono w pkt IV wyroku, na podstawie art. 98 §1 kpc poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości, stosownie do wyniku procesu. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę od pełnomocnictwa (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł).

sędzia Beata Bihuń